

Anne Heinsbroek

VoorleesExpress

“Kijk, daar ligt Spriet. Boven op die berg. Met een vliegtuig ben je er in een wip. Spriet is een heel vreemd stadje en er wonen malle mensen. Straks, als we in het stadje zijn, moet je alles eens goed bekijken. Zo’n stadje als Spriet heb je nog nooit gezien!”

Rara, wat is dit? Een fragment uit *Harry Potter en de Steen der Wijzen*? Het dagboek van een ontdekkingsreiziger? Of de belevenissen van astronaut Zibo op de planeet Twiet? Bijna goed! Het zijn de openingszinnen uit *Spaghetti van Menetti*. In dit boek van Kees Leibbrandt bezoekt meneer Menetti het stadje Spriet, waar alles dun is: de huizen, de bomen en zelfs de mensen. In het begin wordt Menetti nog uitgelachen om zijn ronde buik, maar al snel sluit hij vriendschap met de Sprieten door spaghetti voor hen te koken: “Van die lange, dunne draden voor lange, dunne mensen.” Menetti maakt fortuin en de Sprieten nemen snel in omvang toe. Maar als ze zo dik worden dat ze hun eigen huizen niet meer in kunnen, moet Menetti rennen voor zijn leven...

Zie hier: een beknopte samenvatting van het allereerste verhaal dat Anne Heinsbroek voorlas in de Utrechtse wijk Kanaleneiland. Ze was net afgestudeerd aan de Design Academy in Eindhoven, wilde graag in Utrecht komen wonen en kon in 2004 terecht bij een Turkse vriendin die een flatwoning huurde aan de Rooseveltlaan. Een mooie plek, vond Anne. Tijdens haar studie had ze namelijk een project gedaan over de binnenvaart en vanuit de flat had ze een prachtig uitzicht op het Amsterdam-Rijnkanaal.

PlayStation

Eenmaal verhuisd zag Anne echter nog iets anders dan langsvarende schepen. Namelijk dat veel gezinnen in deze Vogelaarwijk – waarvan driekwart van niet-Nederlandse afkomst is – erg langs elkaar heen leefden. En dat veel mensen slecht Nederlands spraken, hoewel ze in Nederland geboren zijn. “Dat was voor mij een eyeopener”, zegt Anne. “Ik dacht niet: dat is een probleem en dat ga ik even oplossen. Maar ik dacht wel: wat zou het leuk zijn om elkaar beter te leren kennen. Op de achtergrond speelde ook de moord op Theo van Gogh mee, die voor veel onrust had gezorgd. Die gebeurtenis vergrootte het gevoel van urgentie.”

Contact leggen met de buurtbewoners ging echter vrij moeizaam. En dus ging Anne voorlezen aan de neefjes van haar huisgenoot, die ook in Kanaleneiland woonden. Ze ging bij de kinderen op bezoek, vroeg ze op de bank plaats te nemen en begon voor te lezen uit *Spaghetti van Menetti*. Een leuk verhaal, vond ze zelf. Maar het bleek te hoog gegrepen. “Qua leeftijdsniveau sloot het wel aan, maar qua taalbeheersing en leescultuur niet. Ik probeerde de kinderen actief bij het verhaal te betrekken, bijvoorbeeld door veel vragen te stellen. Maar de eerste maanden vonden ze er weinig aan. Liever sprongen ze van de bank om met hun PlayStation te spelen. Maar na een tijdje begonnen ze het echt leuk te vinden. Ze reageerden meer op mijn vragen en leefden steeds meer mee. Ook hun ouders kregen de smaak te pakken.”

Vertaling

Zo ontdekte Anne min of meer bij toeval dat voorlezen een leuke en laagdrempelige manier is om met elkaar in contact te komen. “Toen ontstond al snel het idee om bij meer gezinnen te gaan voorlezen. Mijn zus Marieke, die huiswerkbegeleiding gaf bij welzijnsorganisatie Doenja, sprak dit idee sterk aan. Samen zijn we er eens goed voor gaan zitten. Want we hadden allebei het gevoel: als we het doen, willen we het ook goed doen. Dus hebben we een projectplan geschreven, een stichting opgericht en subsidie aangevraagd. Dat duurde ongeveer een jaar. Een kantoor hadden we nog niet, dus we overlegden vooral in studentenhuzen en de kroeg.”

Al snel vonden Anne en Marieke tien mensen die graag wilden voorlezen. Maar het vinden van gezinnen die deze voorlezers (tegen een vergoeding) wilden ontvangen, viel niet mee. “We hadden overall flyers verspreid, maar dat had geen enkel effect. Waarschijnlijk omdat mensen de flyer niet konden lezen, niet bekend waren met het fenomeen voorlezen of de kosten te hoog vonden. Toen hebben we een aantal sleutelfiguren benaderd die door iedereen in hun gemeenschap werden vertrouwd. Die mensen waren bereid om onze boodschap letterlijk en figuurlijk te vertalen. Dat leverde soms grappige situaties op. Bijvoorbeeld als wij een verhaal van een minuut vertelden en de vertaling wel tien minuten duurde. We hadden geen idee wat er werd gezegd. Maar het hielp wel. Op deze manier vonden we alsnog tien gezinnen.”

“Niet te licht denken over vrijwilligerswerk”

Met vrijwilligerswerk kun je heel veel bereiken, vindt Anne. Maar we maken een fout als we denken: al dat werk kan gratis en voor niets. “Om kwaliteit te bieden, is goede begeleiding nodig. Met name als vrijwilligersinitiatieven willen doorgroeien tot professionele organisaties. Die ondersteuning ontbreekt nog wel eens. Zonde, want vrijwilligersinitiatieven zijn vaak heel innovatief en ondernemend. Je zou het vrijwilligerswerk echt als een soort innovatiepool kunnen zien. De politiek zou daar meer oog voor kunnen hebben.”

Wow!

Zo startte in 2006 het eerste seizoen van de VoorleesExpress, waarin een voorlezer twintig weken lang één keer per week voorleest aan kinderen met een taalachterstand. Anne en Marieke lazen zelf voor en gingen mee met de andere vrijwilligers om hen te begeleiden. Zo ontdekten ze stap voor stap wat er nodig is om voorlezen tot een succes te maken, bijvoorbeeld dat je het beste prentenboeken kunt gebruiken. Ook gaven ze alle vrijwilligers een bibliotheekpas zodat zij kinderen konden meenemen naar de bibliotheek. Gaandeweg groeide hun initiatief uit tot een complete methodiek, waarbij voorlezers worden getraind door een team van specialisten, ouders worden gemotiveerd om ook zelf voor te lezen en kinderen na afloop een boekenpakket krijgen.

Anno 2011 wordt deze methode via een franchiseformule in elf steden toegepast. “Niet te bevatten”, zegt Anne. “Ik weet nog hoe blij we waren toen het was gelukt een voorleespicknick voor dertig kinderen te organiseren. Nu wordt er landelijk bij zo’n duizend gezinnen voorgelezen en overwegen we zelfs om de VoorleesExpress internationaal te gaan toepassen. Wow! Ik had nooit verwacht dat het zo’n grote vlucht zou nemen. In Utrecht is er zelfs een wachtlijst ontstaan. Niet alleen voor gezinnen, maar opmerkelijk genoeg ook voor vrijwilligers. Dat komt omdat we onvoldoende budget hebben om al die potentiële voorlezers goed te begeleiden. En aan die begeleiding willen we niet tornen: we staan voor kwaliteit.”

Zussen

Het succes van de VoorleesExpress heeft Anne's leven ingrijpend veranderd. "Toen ik de eerste keer voorlas, was ik 25 en net afgestudeerd. Nu ben ik directeur van een organisatie met tien medewerkers en vier stagiaires. Ook mijn kijk op de samenleving is veranderd: ik ben me veel bewuster geworden van de betekenis van begrippen als sociale cohesie en burgerparticipatie. En ik ben een beetje strenger geworden: ik vind dat ouders best wat meer zouden kunnen doen. Ook de relatie met mijn zus is door het project beïnvloed. Toen we zestig uur per week werkten

Functioneel naakt

Gescheiden ouders, een lesbisch stel of een drugsverslaafde puber: in Nederlandse kinderboeken zijn steeds meer onderwerpen bespreekbaar geworden. Maar deze thema's kunnen gezinnen uit andere culturen nog wel eens in verlegenheid brengen. Daarom krijgen alle voorlezers van de VoorleesExpress een training waarin ook dit aspect van het voorlezen wordt benoemd. "Het is goed als je op mogelijke cultuurverschillen bent voorbereid", legt Anne uit. "Al levert het in de praktijk zelden problemen op. Het gaat ons er ook niet om de Nederlandse normen en waarden op te dringen. Sterker nog: als een vrijwilliger bewust een bepaalde ideologie zou willen uitdragen, zouden we hem onmiddellijk vragen als vrijwilliger te stoppen. Het gaat ons maar om één ding: het leesplezier van kinderen bevorderen."

om de VoorleesExpress van de grond te krijgen, werden we elkaar op een gegeven moment wel zat. We waren niet echt zussen meer. Maar onze band is ook versterkt, want we zijn door dik en dun gegaan. En inmiddels zijn we gelukkig ook weer echte zussen."

Voorlezen doet Anne nu niet meer. Niet omdat ze geen tijd heeft, maar omdat ze daar bewust voor heeft gekozen. "De band die je opbouwt met een gezin tijdens het voorlezen is vrij intensief. Je leert de hele familie kennen. Ik wilde niet dat het voorlezen voor mij een vak zou worden, daarvoor vond ik het persoonlijke contact veel te mooi. Maar ik ben nog steeds bevriend met een aantal gezinnen. Zo ben ik met een vader en zijn zoon naar een wedstrijd van FC Utrecht geweest en kreeg ik vanuit Marokko een sms toen Nederland de WK-finale had gehaald. Die momenten vind ik heel bijzonder. Voorlezen is veel meer dan het 'helpen' van mensen. Je bouwt echt een band op met elkaar."

Ouders zijn de vrijwilligers vaak dan ook erg dankbaar. Veel ouders geven na afloop een cadeau of koken een lekkere maaltijd. Eén vrijwilliger kreeg zelfs vijf kilo vlees mee naar huis. "Je maakt leuke dingen mee", lacht Anne. "Ik herinner me nog een jongen die uitsluitend boeken wilde lezen over bussen. Lastig te vinden natuurlijk, maar zijn leesplezier staat voorop en dus ga je op zoek naar boeken over bussen. Zelf kom ik uit een echte voorleesfamilie, maar pas later ben ik gaan beseffen hoe bijzonder voorlezen eigenlijk is. Dat verklaart volgens mij ook het succes van het project. Veel mensen hebben er iets mee."